

je als lezer een groot aantal historische pleisterplaatsen eer aangedaan: de Mookerhei, het Turfschip van Breda, de Boekenkist van Hugo de Groot, de Doggersbank en Srebrenica.

Els Kloek verdient een dikke pluim voor haar werk. Zij heeft de verhalende geschiedenisleraar een goede dienst bewezen. Als er iemand de Huib de Ruyterprijs verdient, dan is zij het wel. Ik stel haar bij dezen kandidaat.

Jan van Oudheusden

KRONIEK VAN EEN BELANGRIJK JAAR

Mark Kurlansky, 1968. Het jaar waarin alles anders werd (Anthos: Amsterdam 2004), 469 blz., € 27,50.

Voor veel babyboomers vormt de herinnering aan de magische jaren zestig een schat die zij hun leven lang koesteren. Schijnbaar van het ene op het andere moment kwamen de gevestigde autoriteiten onder vuur te liggen van kritische jongeren. De verbeelding kwam aan de macht!

Alles kon ineens: spotten met God en gebod, inbreuk maken op zeden en gewoonten. De oude generatie die de jaren van crisis, oorlog en moeizame wederopbouw aan den lijve had ondervonden, stond verbijsterd te kijken hoe de bloemenkinderen *love & peace* praktiseerden op de vredige weiden van Woodstock en het Kralingse Bos.

Mark Kurlansky, journalist, stond er als jong broekje in het jaar 1968 met zijn neus bovenop toen in Parijs de barricadenopstand losbarstte en de Franse hoofdstad voor enkele weken veranderde in een slagveld tussen studenten en politie. Nu, decennia later,

komt hij met een uitvoerige kroniek van het magische jaar 1968, waarin alle trends van de jaren zestig leken te culmineren: jongerenprotest, popcultuur, vrouwenemancipatie, opkomst moderne massamedia. Parijs vormde lang niet het enige strijdtoneel van de jongerenrevolte. Van Berkeley tot Tokio beklommen de betogers de podia en standbeelden om per megafoon de afschaffing van de oude orde te eisen. De oorlog in Vietnam bereikte met de slag om Khe Sanh en het 'Tet-offensief een bloedig hoogtepunt. Dienstplichtigen scandeerden: 'Hell no, we won't go!'

1968 Was het jaar van de moorden op Martin Luther King en op Robert Kennedy. Rond de Democratische conventie in Chicago mepte de politie van burgemeester Daley er die zomer stevig op los, een wonder dat daar toen geen doden vielen. Richard Nixon won tenslotte de race naar het Witte Huis. De fragiele Praagse Lente – die maakte dat Tsjechoslowakije een half jaar lang de meest vrije pers ter wereld had – werd in de nacht van 20 op 21 augustus door de tanks van de landen van het Warschaupact in bloed gesmoord. In Mexico, waar tijdens de Olympische Spelen vanaf het erepodium door zwarte atleten de gehandschoen-

de vuist van Black Power werd gebald, kwam het eveneens tot bloedige rellen.

Dit alles en nog veel meer is door Kurlansky op vernuftige wijze tot een alomvattende kroniek aaneengevlochten. Voor wie het meemaakte, vormt dit boek een feest van herkenning. Al zal menig babyboomer ook wel dingen van zijn gading missen, zoals de provotijd in Amsterdam, of zoiets fundamenteels als het mislukken van de UNCTAD-conferentie voor eerlijker verdeling van de aardse rijkdommen. Kurlansky vuurt daarbij zo'n spervuur van namen op de lezer af, dat het wel eens duizelt. Als je niet door hebt dat een van de belangrijkste plaatsen van actie in dit boek – *Columbia University* – in hartje New York ligt, zet de stijve vertaling 'Universiteit van Columbia' je op het verkeerde spoor. Zo is er nog wel meer aan te merken. Is door het jaar 1968 nu werkelijk 'alles anders geworden' zoals de titel aangeeft, of was het maar een momentopname en hervatte het leven zijn gewone loop? Daarop geeft Kurlansky geen overtuigend antwoord. Maar leuk om te lezen is het wel.

Jan van Oudheusden

DAGERAAD VAN HET VRIJDENKEN

J.G.A. ten Bokkel, *Gidsen en genieën. De Dageraad en het vrije denken in Nederland 1855-1898* (FAMA Maçonnieke Uitgeverij: Dieren 2003) 255 blz. € 22,50.

Eind 2003 promoveerde Jan ten Bokkel, kleinzoon van de gelijknamige Dageraadsman uit de laatste decennia van de negentiende eeuw, op een studie over de geschiedenis van de eerste Nederlandse vrijdenkersorganisatie 'De Dageraad'. Aan de hand van het beperkte aantal overgeleverde verenigingsnotulen, een relatief kleine hoeveelheid andere archivalia, het lijvige tijdschrift *De Dageraad* en levensbeschrijvingen van een aantal kopstukken beschrijft *Gidsen en genieën* het ontstaan en de negentiende-eeuwse ontwikkeling van de vereniging, het tijdschrift en een aantal aspecten van het ideeëngoed.

Aan deze geschiedenis is nooit eerder een monografie gewijd. Maar dat neemt niet weg dat die geschiedenis dankzij een aantal gedenkboeken en een forse hoeveelheid artikelen toch al goed gekend was. Ten Bokkel voegt weinig toe aan die bestaande literatuur. Zijn weergave van de maçonnieke, socialiserende en radicaal-liberale invloeden in de vereniging en het tijdschrift – die in ideologisch opzicht een uiteenlopende ontwikkeling doormaakten – is goed. Het is bovendien een verdienste dat Ten Bokkel de betekenis van de vrijdenkersbeweging in de Nederlandse ideeëngeschiedenis van de negentiende eeuw accentueert (zie ook: *Kleio* 42, 6(2001)). *Gidsen en genieën* schiet als academische proeve echter tekort. Het literatuuronderzoek is erg onvolledig, de annotatie slordig. De inhoudsanalyse van *De Dageraad* is allesbehalve systematisch of anderszins beargumenteerd. Belangrijke bronnen, zoals de correspondentie van de vooraanstaande Amsterdamse vrijdenker R.C. d'Ablain van Giessenburg, zijn zonder opgaaf van reden niet bestudeerd.